

SLIČNOSTI KONTEKSTA JEZIČKE I IDENTITETSKE PODSTRUKTURE DRUŠTVA

Rezime: Kontekst u kojem žive narodi na južnoslovenskom prostoru je vrlo sličan, ako ne i u značajnom dijelu jednak. Problemi u komunikaciji i razumijevanju stvaraju raskorak unutar strukture društvenih promjena modernizacijskog doba. Vrijednost kompromisa je u razlikama. Svaki sistem, pa tako i onaj društvene strukture može funkcionirati samo ako postoji određeni stepen međusobnog sklada njegovih konstituenata, kao i spremnosti na dijalog. U okviru dijaloga ključ uspjeha je kompromis. Unutar različitih podstrukture društva kao dva veoma zapaljiva segmenta nameću se neophodnost dijaloga, koja se osim na povjerenju zasniva se i na sintezi različitosti. Mnoštvo identiteta na jednom prostoru je različitost koja predstavlja specifičnost i određenu komparativnu prednost u društvenom bivstvovanju, u odnosu na drugi homogeniji areal. Različitosti identitetskog postojanja je nešto od čega se ne može pobjeći i što je, često, prouzrokovalo konflikte i sukobe. Konfliktnost prouzrokovana nerazumijevanjem različitosti identiteta je pratilac životnih zbivanja na južnoslovenskom prostoru. U drugim identitetskim obilježjima se ne rijetko vidi opasnost po sopstveno egzistiranje.

Suština konfrontiranja identiteta u društvenim promjenama zapaža se u konfliktnosti koja je posledica određenih predrasuda i stereotipija, prema onome drugome ili trećemu. Pored toga, obilježje međuidentitetske konfliktnosti nosi specifičnosti nepoznavanja kulturno identitetskih svojstava drugih. U tom smislu uloga medija je od izuzetnog značaja. Sinteza različitosti koja se ispoljava u sadejstvu medijske i identitetske podstrukture društva se ispoljava u specifičnoj sintagmi – kulturi mira. Kultura mira u heterogenom suživotu je nešto što se konstituiše na razumijevanju, toleranciji, nestereotipizaciji, i prije svega, poznavanju drugosti. Naravno, stereotipi će postojati, ne samo u prošlosti i sadašnjosti, nego i u budućnosti. Kada se tome doda još i mitomanija u objašnjenju i tumačenju međuidentitetskih odnosa na jednom trusnom području nastaje konfuzija koja kulminira destrukcijom i konfliktnošću. Temeljnu odrednicu kulture mira čini obrazovanje i odgajanje, prije svega, mlađih generacija ne na stereotipijama i mitomaniji, nego na promišljanju koje poštuje i uvažava različitosti, a zasniva se na sopstvenom misaonom, racionalnom i emocionalnom iskustvu. Rezultanta temeljnih odrednica pojavnosti kulture mira doводи do uspostave sinteze različitosti kroz, i u, dijalogu raznolikosti podstrukture društva. Suština društvenih promjena modernizacijskog doba je u promovisanju kulturnolških vrednota kojima se prevazilaze podjele, a ističu i naglašavaju različitosti kao integracijski nukleus.

Ključne riječi: kontekst, sličnosti, jezička podstruktura, identitetska podstruktura, jedinstvo različitosti, promjene.

¹ vesna.stankovic.pejnovic@gmail.com

UVOD

Jezička i identitetska podstruktura društva pomažu u otvaranju odnosa u južnoslovenskom ambijentu. Društvena kriza je učinila svoje u strukturi svijesti promišljanja o (ne)dijalogu u posttranzicionom periodu. Aktualizujući duboke ideološke podjele iz daleke prošlosti na sceni je način djelovanja koji se ne može odrediti kao struktura kulturnog dijaloga. Monološka svijest i diskurs opstaju kao jedna od glavnih karakteristika takve društvene zbilje. Nivo dijaloga i njegova obilježja su gotovo uvijek u rukama elita, i to u prvom redu vladajućih.. Dominiraju razne vrste političkog govora i dijaloga. U uslovima kada se neke društvene podstrukture, kao ona identitetska, ispoljavaju u vlastitoj konfliktnosti, na sceni je govor koji je apsurdan i besmislen. Najmanje monološka kultura koja je spremna da čuje jedino samu sebe može razrešavati protivurječnosti unutar neke strukture. Aktuelna dešavanja unutar identitetske podstrukture zahtijevaju jednu argumentovanu raspravu po pitanjima koja su teška i po kojima se ne može naći odgovor sa sigurnošću i brzo. Umjesto da se nešto dokazuje i da isto ne stvara zabunu, uvijek se ide na diskvalifikaciju drugosti. Potrebno je sniziti ton kako se ne bi nivo političke kulture i govora kasnije prelijevao na društvo u kojem raste netolerancija. Agresivnost u tumačenju konfliktnosti unutar jezičke i identitetske podstrukture mogu razobličiti, neutralisati i relaksirati mediji kroz jednu svojevrsnu sintezu različitosti koja je lišena netrpeljivosti, nerazumijevanja i jednostranosti.

NAPETOSTI IZMEĐU JEZIČKE I IDENTITETSKE PODSTRUKTURE DRUŠTVA

Prevazilaženje napetosti između jezičke i identitetske podstrukture društva je više stvar etike i njene škole. Referentna tačka prevazilaženja napetosti unutar jednog društva obuhvata razumijevanje mnoštva, identiteta, njihovog prihvatanja i tolerisanja. Glavni činioci društvenih, kulturnih i aktuelnih južnoslovenskih prilika i njihova dekonstruktivnost je uslovljena identitetom i njegovim razumijevanjem. Sva nastojanja da se balkanska i južnoslovenska drama svede na neki od ideologijskih modela pokazuje se nedovoljnim znanjem i manjkom moralne i političke odlučnosti. Bez razumijevanja nacionalizma kao pokretača složene raspodjele etno-nacionalnih i etno-religijskih napetosti i sukobljenosti u cijelom balkanskom prostoru, nije moguće razviti modele društvenog, kulturnog i ekonomskog bivstvovanja i građenja evropske budućnosti regiona. Prikrivanje nacionalizma navodnim nacionalnim i identitetskim interesima jedne grupacije, obično one koja je brojčano i na drugi način dominantna, je najbanalnija malignost koja urušava društveno tkivo. Dekonstruktivnost znanja o tome jeste potreba i obaveza kulture mira, kao poželjnog načina i stila života, na balkanskom prostoru. A medijska podstruktura u promovisanju vrednota različitosti je ključna u društvu. Razvijanje kulture mira sa svim navedenim intencijama je dominantna i prvenstvena obaveza poslanika mira i suživota, upravo iz one populacije koja je bila ili jeste uzročnik dekonstruktivnog dejstva u

ambijentu, a koje je zasnovano na nerazumijevanju identiteta ili pokušaju nadvladavanja jednog drugim. Razorne posledice nedostajanja takve svijesti u remetilačkom i dekonstrukciji sklonom identitetskom okviru, i na njoj utemeljenog ideologijskog djelovanja, vidljive su, naročito, poslednje dvije decenije starog, drugog, i isto toliko dekada novog, trećeg, milenijuma. Nerazumijevanje egzistiranja mnoštva identiteta i njihove koegzistencije kroz kulturu mira, uočljivo je u urušavanju društva i s njim povezanom političkom, kulturnom i ekonomskom agonijom.

Mogućnosti za izlazak iz aktuelne identitetske društvene zapriječenosti postoje. Isto tako moguće je ocrtati političke, ekonomske i kulturne promjene na južnoslovenskom prostoru, koje bi prevladale nerazumijevanje egzistencije identitetskih različitosti. Među prvotnim mogućnostima, te promjene treba da prevaziđe svijest o tome da na tim prostorima svi govore istim jezikom. Možda ga svi ne zovu istim imenom, ali to je manje bitno, od činjenice da ga svi razumiju. Lingvistički to je isti jezik. U smislu prevazilaženja protivrječnosti jako je dobro i važno da svi na balkanskom, odnosno južnoslovenskom prostoru mogu čitati jedni druge i da karavani i sajmovi knjiga mogu hoditi s jednog kraja na drugi, prostora koji su urušeni u žestokom konfliktu. Ushićenje radi toga je vidljivo kod značajnog broja populacije koja čita bez problema i predrasuda djela iz bosansko-hercegovačkog, crnogorskog, hrvatskog ili srpskog identitetskog jezičkog prostora. Vrijeme i događaji na Balkanu čine svoje. Prije samo desetak godina, poslednjih ljeta drugog milenijuma, nezamislivo je bilo da u knjižarama, na sajmovima ili kioscima štampe, jednog identitetskog ili makar dominantnog područja, budu prisutna štampana i književna djela iz drugog ili trećeg ambijenta. Radi daljnjeg razvijanja svijesti o različitosti identiteta i njihovoj normalnoj koegzistenciji ne treba insistirati na nekim tezama koje za određeni identitetski prostor nisu dobrodošle, kao recimo da je riječ o istom jeziku. Ali se za početak može reći da je riječ o istoj čitalačkoj publici. Kultura mira osim znanja i razumijevanja traži strpljenje i postupnost. Pored toga traži i uspostavljanje standarda, makar i minimalnih, koji za početak komunikacije nisu sporni i koji za jednu knjigu, film, teatarsku predstavu, likovnu izložbu, kao i širi kulturološki i društveni čin, a koji su svojom strukturom zanimljivi ili mogu biti takvi, ne znače gotovo ništa. Za dobro, zanimljivo i kvalitetno kulturološko i društveno djelo neke nedoumice i navodni standardi ne predstavljaju nikakve prepreke. A različitosti koje postoje i koje su prisutne ustanovljavaju se prema onim identitetima koji su i prostorno, a i strukturno, bliski ili bliskiji. Zbog toga je kultura mira i njeno shvatanje i poimanje identiteta jedan opipljivi auditorijum svih različitosti i svih bliskosti. Različitosti i bliskosti se mogu shvatati i dvojako, ali kvalitetna i zanimljiva društvena djela čine tu paradigmu. Tada je moguće govoriti o sličnim identitetskim kontekstima.

NUŽNOST PROMOVISANJA KONTEKSTA SLIČNOSTI PODSTRUKTURA DRUŠTVA U PREVAZILAŽENJU INTEGRACIJSKIH PROTIVURJEČNOSTI

Bez pogleda drugosti i refleksa te drugosti teško je doći do konteksta sličnosti. Nepotpunost prisustva informacija o drugome razlog je čestog otklona prema različitostima. Nepostojanje pravih informacija neminovno sa sobom nosi i širenje zloradih i zlonamjernih priča i interpretacija o drugome. Zbog toga se nemilosrdno od bilo kakve komunikacije odbacuju oni koji nisu u sličnom ili istom identitetskom kodu sa većinskom ili dominantnom grupacijom (Giddens, 1992: 134-142). Zato što im nisu po volji pripadnici drugosti, ljudi su spremni da o njima šire proizvoljne, a pri tome neistinite informacije. I tada se dogodi da pojedinac ili grupa ljudi, pa čak i čitavi narodi budu obilježeni i žigosani, ali bez stvarnog pokrića za tako nešto. Pri tome, prenoseći neistinite konstatacije o drugostima mnogi koji ih prenose dodaju još po nešto. Toga momenta rađa se predrasuda ili stereotipija. Opasna i zapaljiva igra riječi, poslije koje dolazi diskriminacija, zavist, pakost, neprijateljstvo, mržnja, pa na južnoslovenskom prostoru i dekonstrukcija društva, u vidu ratnih razaranja. Predrasude i stereotipije podrazumijevaju loše i iskrivljeno mišljenje o nečemu drugome već u startu, i to bez nekih valjanih saznanja o tome. Ta negativna energija, koja je konstituent predrasuda, je nešto što je jako rašireno i rezultat je nedovoljnog i saznanja i obrazovanja. Ljudi žive kao žrtve predrasuda, jer teško da neko može zamisliti što se u glavi konkretnog životnog i društvenog opredjeljenja, kada je drugost u pitanju, dešava. Zbog predrasuda čovjek je spreman i na progon, segregaciju, ali i uništenje drugoga i drugačijega od sebe. Dekonstrukcija ex-jugoslovenskog društva je posledica suprostavljenosti i konfliktnosti identitetskih obilježja koju su prouzrokovale predrasude i stereotipije i o sebi i o drugima.

Predrasude i stereotipije su društvene anomalije koje se teško iskorjenjuju. O određenoj drugosti ljudi donose svoj stav ili imaju svoje mišljenje ili sud na osnovu sopstvenog znanja ili neznanja, na osnovu iskustva ili svojih osjećaja. Prihvatajući unaprijed nešto, a da se pri tome nema znanje o tome ulazi se u predrasudu. Ako se nešto prihvati kao gotova stvar, na osnovu neznanja, veoma brzo se pokaže da je to zabluda ili da je pogrešno. Takođe, pokaže se da tako nešto ne može imati nikakvog realnog osnova u nekom iskustvu, a dosta često i u čovjekovom emocionalnom životu.

Stavovi i mišljenja o drugostima zasnovani na pogreškama ili zabludama su prisutni gotovo svuda, u svakoj sferi čovjekovog bitisanja i egzistencije. Iznoseći svoj stav prema zajednici ili prema društvenoj grupi kojoj pripada ili ne pripada, pojedinac ga formira na tri nivoa: jedan je racionalni, sadržan u znanju ili saznanju; drugi je emocionalni, sadržan u osjećaju i iracionalnoj sferi čovjekove ličnosti, i treći je životno iskustveni koji se vezuje za društvenu neizvjesnost i koja je to i takav stav napravila od našeg mišljenja. U strukturi predrasuda su prisutne tri logike: logika saznanja, logika srca i logika (ne)iskustva koje su u svojoj strukturalnoj ravni na više nivoa čvrsto konstituisane.

Prisutne su predrasude o različitim sferama čovjekove ličnosti i djelovanja i egzistiranja. Najčešće se govori o vjerskim, nacionalnim i rasnim predrasudama, ali i o predrasudama u domenu pola, roda i svega onoga što je razlika i što je drugost.

Na balkanskom, odnosno južnoslovenskom prostoru predrasude jako dugo traju. Njihova dugotrajnost se postiže time što se kao negativni principi čvršće vezuju za dušu i emocije, nego pozitivni. A unutrašnja dimenzija čovjekovog bića, na prostoru gdje su predrasude najviše vezane za grupe i pripadnost njima, i gdje se pripadnik druge grupe, čim nije sa njime smatra da je protiv njega, su jako kompleksne.

Akcije i radnje utemeljene na predrasudama, na balkanskom području, bile su veoma opasne i imale su tragične posledice. Pri tome, ako se predrasude o drugostima fingiraju u političke svrhe, kao što je bio slučaj sa ex-ju društvom. One su mnogo pogubnije kako po sudbinu pojedinca, tako i po sudbinu čitave grupe i društva. Dekonstrukcija društva na balkanskom području je bila najbolji lakmus papir za pokazivanje toga koliko predrasude koje su očigledno bile podstaknute sticajem nekih situacionih faktora spolja, mogu da izazovu razorne posledice po društvo.

Postojanje i formiranje prerasuda i stereotipija o drugostima, kao i način njihovog ispoljavanja zavise od mnogo faktora. Pokazuje se da zavise od tipa ličnosti, stepena obrazovanja i saznanja, kao i od porodičnog vaspitanja. Kada se pomenuti faktori formiraju i konstituišu na principima kulture mira, u čijoj osnovi je životna koegzistencija, uviđa se da mnogo toga što se loše čulo o različitim drugostima, posledica je neznanja. A kada se uvidi pravo stanje stvari pokazuje se da drugost o kojoj se zaključivalo na osnovu pretjerane emocije ili poluistine je slična po mnogim stvarima, ako ne čak i nadvladajuća i dominirajuća. Tri faktora od kojih zavisi postojanje i opstojnost predrasuda i stereotipija su (ne)postignuća jednog ambijenta u civilizacijskom slijedu događanja. Zapaža se da čitav svijet postaje jedan i jedno, uz uvažavanje svih specifičnosti koje tvore bitne različitosti. Prevazilaženje predrasuda na principima kulture mira je proces u koji moderan svijet užurbano ulazi. To su prirodne zakonitosti postojanja, jer se stalno nešto mijenja, stalno nešto treba. A dok se mijenja egzistencija čovjekovog bivstvovanja radi se o živim i dinamičkim procesima. Čim nema promjena društvo je statično, i završeno je sa njegovim razvojem. Čim kod pojedinaca i grupa nema razmjene informacija i podataka o drugostima, čim nema različitih pogleda i mišljenja društvo postaje nemoćno u razrešavanju ključnih problema. Nemoćno je jer se ne može upustiti u razrešavanje mimo predrasuda i mimo poluistina. Jedino se statično društvo, koje ne počiva na principima kulture mira, može braniti predrasudama. Ali to nije prava odbrana. To je samo pokušaj da se nastavi egzistirati u svijetu i društvu koje se ima, a ne može se prihvatiti razmjena drugačijih mišljenja, ideja i konkurencije koja iz globalnog društva dolazi. Jezička i identitetska podstruktura doprinose da se uđe u srž konteksta sličnosti i da se svi razumiju.

SISTEMSKO IZUČAVANJE I SPOZNAVANJE JEZIČKE I IDENTITETSKE PODSTRUKTURE DRUŠTVA

Identitetske podstrukture ukazuju da je čovjek, i kao pojedinac i kao pripadnik društvene grupe kompleksno biće koje ima razum i osjećanja, slutnje i snove, podsvijest i svijest. Prohodnost i razvoj svijesti o egzistiranju mnoštva identiteta zavisi od socijalizacije svojstava koje pojedinac ili grupa posjeduju. Socijalizacija u različitim razdobljima, kao što je bio slučaj i na južnoslovenskom prostoru je doživljavala svoje mijene. U jednom razdoblju se insistiralo na jednom jedinstvenom identitetu, što je bila svojevrsna jednostranost u poimanju ovog fenomena (Bek, 2001: 57-62). U drugom razdoblju jedna jednostranost zamijenila je drugu, koja je počivala na insistiranju koje je veoma razumljivo na posebnostima, odnosno na nacionalnom identitetu. Kultura mira je način života koji podrazumijeva mnogo umjereniju liniju u tumačenju i poimanju identiteta. Može se reći da je ta percepcija identitetskih obilježja sadržana u jednom «zajedničkom identitetskom tržištu», ili bolje reći «kloniranom tržištu». Na prvi pogled takvo određenje zvuči malo empatično ili prenaglašeno, ali u suštini je jedna sveobuhvatna identitetska figura ili sinonim za zajedništvo mnoštva identiteta. To je prostor koji popunjavaju svi oni koji nemaju nikakve prepreke u razumijevanju i shvatanju svih drugosti. Sudionici i učesnici, na i, u ambijentu «kloniranog identitetskog tržišta» imaju sveskoliku otvorenost. Ta otvorenost koju imaju može biti integrativna, nikada naprosto razdvajajuća, podvajajuća ili separatistička. «Klonirano identitetsko tržište» ima tendenciju da izaziva barijere, na neki način da ih provocira. Takođe, poziva pojedince u javne forume da bi im se pokazalo da treba razgovarati zajedno. I to u javne forume poziva one pripadnike određenih grupa koji smatraju da ne treba ili da se nema što razgovarati, i o čemu sa drugostima.

Na „kloniranom identitetskom tržištu“ dolazi do integracije različitosti. Dolazi i do integracije različitih pojedinaca i društvenih grupa. Identitetsko tržište ne teži nečemu što bi se moglo nazvati niveliranje ljudi, nego socijalizaciji njegovih strukturnih segmenata. A strukturu toga tržišta konstituišu ljudi i identitetski sadržaji. Tradicija identitetskih obilježja na Balkanu je da pojedinci i čitave grupe ne žele međusobno komunicirati. Ideja «kloniranog identitetskog tržišta» je da ostvari nešto što je suprotno toj nakani prisutnog ponašanja. Ako pojedinac ili grupa, kao pripadnici određenog identiteta ostanu zatvoreni u svojim obilježjima, bilo strukturnim bilo geografskim bilo onim koje zamišljaju u nekom graničnom okruženju njih ne zanima egzistiranje mnoštva identiteta. I onda oni prelaze i žive u najobičnijem politikanstvu. Među takvim pripadnicima identitetskih nakana mogu se naći, i često se nalaze intelektualci i značajni stvaraoci. Socijalizacija identitetskih svojstava znači da u okviru «kloniranog identitetskog tržišta» javno se govori o svom iskustvu suživota, recimo nacionalnog, ili religijskog, ili političkog, ili kulturnog, ili nekog drugog identiteta. Jer, ima slučajeva da se često mimo toga tržišta kao neki autoriteti izgradnje prije svega nacionalnog identiteta uzimaju određena djela koja njihovi autori pišu u osami, a da pri tome nisu imali namjeru da između njihovog djela i nacionalnog identiteta stoji znak jednakosti. Da ljudi to ne bi uzimali kao

jednostranu identitetsku platformu, tu je «klonirano identitetsko tržište», koje će kroz javni razgovor socijalizirati ono što je univerzalno i zajedničko u egzistiranju mnoštva različitosti. A mnoštvo različitosti se ne može razumjeti bez otvorenosti dijaloga i jezičkih kodova.

KONTEKST JEZIČKE I IDENTITETSKE PODSTRUKTURE KAO SINTEZA INTEGRIRAJUĆIH RAZLIČITOSTI

Vapaj za dijalogom, a pogotovo o traumatičnim stvarima koje optećuju identitetske podstrukture je neophodnost trenutka i trajanja. Nepostojanje uslova unutar društvene strukture za razvoj kulture dijaloga konstituiše ambijent u kome se komunikacija u javnom prostoru zloupotrebljava. Zloupotreba se vrši od strane neobrazovanih i onih nesprenih za razrešenje problematičnosti. A prevazilaženje protivurječnosti identitetske podstrukture društva postiže se dijalogom. Zagovaranje dijaloga po svaku cijenu je imperativni zahtjev vremena, koje se može u figurativnom smislu odrediti kao period kulture mira na Balkanu, odnosno južnoslovenskom arealu. Pogotovo je bitan dijalog u medijima, zbog uticaja koji imaju u društvu. Mediji su često kritikovani zbog mogućnosti određene manipulacije. Ali, s druge strane jako bitno je istaći najvažniju stvar koju mediji nose u svom egzistirajućem biću – a to je javni dijalog. Mass mediji, kada je u pitanju prevazilaženje konfliktности identitetskih obilježja mogu upriličiti ono što su Rimljani imali kao «Forum», a Grci kao «Agor». Jer, ako je ista poteklo bitno iz značajno is stvaralaštva duha poteklo je iz tih javnih foruma. Današnji forumi u smislu prevazilaženja protuvrječnosti su ekrani, kao što su kod Grka i Rimljana bili trgovci. Dijalog izvorno podrazumijeva da imaju dvije različitosti u nečemu što je logos, što je zajednički jezik i šti je zajednička riječ. To znači, da dijalog postoji kada su se negdje u nekoj tački dodira prihvatile i susrele sve osnovne pretpostavke. A dodirne tačke su da se govori i razumije isti jezik i da postoji istomišljeništvo u nekim osnovnim stvarima. Recimo, da su ljudi demokrate i prosvetitelji, a da ne vole nacionalizam u dijelu koji se tiče mržnje i predrasuda prema drugostima. Ili da su recimo nacionalisti i da ne vole integracije koje po njima uvijek uništavaju, asimiliraju. I ti pojedinci se negdje na tim dodirnim tačkama nađu i razgovaraju. Dijalog je nešto što uvijek treba dovesti u pitanje sa zajedničkim jezikom i krenuti od toga. Pri tome dijaloga na balkanskom prostoru ima kada se razgovara o nebitnim stvarima i pitanjima. Čim krene priča o ozbiljnim i fundamentalnim stvarima dolazi do konflikta. Kultura dijaloga ne može pretpostaviti da neko ima fundamentalne pretpostavke drugačije. I u tom momentu i tački dodira počinje kultura dijaloga, koja ustvari nije kultura dijaloga, nego je kultura nečega što tek omogućava dijalog.

Za kulturu dijaloga na balkanskim, odnosno južnoslovenskim prostorima kao preduslov kulture mira treba puno sumnje i puno događanja u priopštenju takve komunikacije. Na balkanskim prostorima se naučilo živjeti u svojim «malim ćelijama», pri čemu se ne želi razgovarati sa neisto-

mišljenicima, koji nemaju iste pretpostavke za razgovor. A ako postoje iste pretpostavke, onda se često kaže da kao istomišljenici nemaju što razgovarati, pri čemu su svi sudionici dijaloga izloženi žestokoj javnoj kritici. U balkanskim, odnosno južnoslovenskim prostorima je neophodno naučiti živjeti u pluralu različitosti (Vukadinović, 2002:52-55). Velika mana i nedostatak takvog koncepta komuniciranja je što ljudi na pomenutom području, uglavnom žive u malim državama, u modelu koji je monoetnički ili mononacionalni. Zbog toga u konkretnom društvu treba naučiti, imati saznanje i svijest o tome da je društvo pluralno, i da ima puno različitih grupacija i da je to jako dobro. Tu ima puno slojeva koji stratifikovani jedan pored drugoga, a ne jedan iznad drugoga, čine društvo bogatijim i punijim. A pogotovo ga čine identitetske podstrukture u svojoj punoći različitosti.

ZAKLJUČAK: UVAŽAVANJE RAZLIČITIOSTI U KONTEKSTU SLIČNOSTI

Društvenu strukturu će stabilizirati bogatstvo različitosti i sličnosti njihovog konteksta u kojemu se ispoljavaju. Najznačajniji promotori kulturoloških vrednota u modernizacijskom vremenu nisu, po svoj prilici, obrazovne institucije, već mediji. Razvijajući, prvenstveno, svijest o elementima koji tvore kulturni dijalog, a protiv onih o nesložnjivosti, mržnji i netoleranciji, medijska podstruktura u (ko)egzistenciji sa identitetskom razvija specifičnu sintezu različitosti. Mediji oblikuju javno mnjenje, a sinteza različitosti u razrešenju ili makar neutralisanju protivurječnosti unutar identitetske podstrukture će pokazati da ljudi ne smiju biti pesimisti da je u sredini gdje žive i djeluju sve crno. Dobijajući tako loše poruke o nečemu što je dio društvene strukture stvara se slika o bespomoćnosti pojedinca i institucija da rešavaju konfliktnosti. Isključivo takva slika nije ni realna. Jer život i društvo se sastoje od različitosti koje nisu samo crne i bijele. Već tu ima i drugih boja. Te boje nastoje prenijeti mediji. Približavaju ih pojedincima i grupama koje su djelovale pod utiskom jednostranosti i stereotipija. Mediji razobličavaju puzajuću sliku da se ne može i neće ništa napraviti po pitanju sinteze različitosti. U tom slučaju odgovornost je podijeljena. Ona nije samo ni na medijima, a ni na zagovornicima (ne) konfliktne identitetske podstrukture društva, nego na sinergiji svih činilaca koja se ispoljava kao specifična sinteza različitosti. Konstituenti sinteze različitosti nastoje promovisati neke posebne i neke pozitivne strukture u istih mah. Isto tako i isticati posebne primjere. Na taj način se doprinosi stvaranju jedne društvene realnosti. A realnost unutar identitetske podstrukture nije tako crna, kako je mnogi vide. Odgovornost je u tom smislu najviše na kreatorima društvenih podstrukture. U tom smislu budućnost po pitanju protivurječnosti unutar identitetske podstrukture društva je onakva kakvu je budu kreirali protagonisti navedene i medijske društvene strukture.

Temelj svakog demokratskog društva je dijalog. Veza argumentima koji dovode do kvalitetnog rješenja, a time i napretka samog društva. Na svojevrsan način kardinal Rajcinger, odnosno papa emeritus Benedikt XVI u svojoj enciklici «Caritas in veritate» poziva na interdisciplinarni

dijalog različitih u jednom društvu oko bitnih pitanja. Sve je manje kulture dijaloga u društvu i vrlo često kada dvije strane trebaju biti u dijalogu bilo da se radi o pojedincima, bilo da se radi o ustanovama, dolazi do toga da jedna strana krene krivim putem neuvažavanja i neslušanja argumenata pa da nemamo dijalog i da na kraju krajeva ni druga strana više ne može izreći ono što je htjela. U tom kontekstu uistinu se nalazi društvo na početku jednog milenijumskog i modernističkog demokratskog razvoja. Kao da se sve to prespavalo više od dvadeset godina, od 1990. godine, zbog čega je situacija dosta zabrinjavajuća.

U odnosu sa demokratskom strukturom, društvo se tu susrijeće s izazovom pitanja savjesti pojedinca. Propitivanje je to načina na koji se zagovaraju sopstvene ideje. U društvu u kojem demokratija nije zaživjela u punom smislu i kapacitetu, na te izazove najbolje mogu odgovoriti nezavisni pojedinci i mediji svojim angažmanima i inicijativama koje se temelje na uvažavanju različitosti promišljanja, kao i stručne i profesionalne utemeljenosti nečega što je korektiv ili «dežurno oko» demokratije i svih njenih zloupotreba od strane vladajućih elita.

Integracije i priključenje cjelokupnog južnoslovenskog prostora kulturološkim i civilizacijskim tekovinama, a ne normativnim i geografskim, je jako važno, jer od toga zavisi ne samo stabilnost regiona, već i postignuća u mnogim sferama društvenog djelanja. Zbog konfliktnosti izraženih u pojedinim segmentima regiona cjelokupni ambijent se mora kulturološki integrisati. Svako prolongiranje integriranja pomenutih vrednota, a insistiranja na normativno institucionalnim integracijama stvara povoljnu klimu za daljnje egzistiranje destrukcije, konfuzije i vakuuma u sistemu vrednota.

Sva nastojanja u papirologiji podrške pojedinim imaginarnim integracijskim poglavljima koja se postavljaju pred zemlje južnoslovenskog ambijenta će biti uzaludna, ukoliko se u glavama ljudi ne formira sistem kulturoloških i civilizacijskih vrednota koje baštini Evropa, a ne Evropska unija, i koji će doprinijeti ne samo formalnim integracijama zemalja južnoslovenskog prostora, već i promjeni načina razmišljanja. A promjena strukturnih segmenata svijesti kao dominantno i prvenstveno podrazumijeva kulturu dijaloga kao spremnost na ukrštanje različitih argumenata u cilju razvoja i napretka društva u svim sferama egzistiranja. Shvatanje kulturoloških vrijednosti koje egzistiraju u društvu na način njihovog doživljavanja kao prednosti, a ne mana ili nedostataka je ključna filozofija promišljanja društvenih promjena. A kada se govori o jezičkim identitetima njihovu opstojnost valja mjeriti u velikim jedinicama vremena

LITERATURA

- Allport, G. *The Nature of Prejudice*. New York: Doubledau, 1958.
- Banks, J. and B. Ch. A. McGree. *Multicultural Education. Issuess and Perspectives*. New York, 1997.
- Bek, U. *Rizično društvo*. Beograd: „Filip Višnjić“, 2001.
- Giddens, A. *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Oxford: Polity Press, 1992.

- Golubović, Z. *Društveni karakter i društvene promene u svetlu nacionalnih sukoba*. Beograd: Institut za filozofiju i društvenu teoriju, 1995.
- Habermas J. „Državljanstvo i nacionalni identitet – razmišljanja o evropskoj budućnosti“. *Filozofska istraživanja* 49 (1991).
- Kerbel, M. R. *Remote and Contolled Media Politics in a Cynical Age*. Boulder Colo: Westview Press 1995.
- Kristal, D. *Smrt jezika*. Beograd: Biblioteka XX vek, 2003.
- Mitrović, Lj. *Geokultura razvoja Balkana i savremena sociologija*. Novi Sad i Niš: Prometej i Centar za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Nišu, 2001.
- Todorova, M. *Imaginarni Balkan*. Beograd: Biblioteka XX vek, 1998.
- Vukadinović, S. „Jedinstvo raznolikosti“. *Revija slobodne misli* 8, 35 (2002): 52-54.
- Vukadinović, S. „Građanska povezanost mnoštva identiteta kao vrijednost društava Jugoistočne Evrope“. U *Kulturni i etnički identiteti u procesu globalizacije i regionalizacije Balkana*, priredili Lj. Mitrović, D. B. Đorđević i D. Todorović, 250-254. Niš: Centar za balkanske studije i JUNIR, 2002.
- Wallerstein, I. *Kriza kao prelazno razdoblje. Dinamika globalne krize*. Beograd: Radnička štampa, 1985.

Srdjan Vukadinović

SIMILARITIES CONTEXT LANGUAGE AND IDENTITY SUBSTRUCTURE COMPANY

Summary: The context in which nations live in the South Slavs is very similar, if not in a significant part of the same. Problems in communication and understanding create a gap within the structure of social change modernization era. Value compromise in differences. Any system, including the social structure can function only if there is a degree of mutual fund its constituents, as well as readiness for dialogue. In the dialogue the key to success is a compromise. Within the various substructures of society as two very volatile segment impose the necessity of dialogue, which is in addition to the trust is based on the synthesis of diversity. A variety of identity in an area that represents the diversity and specificity of a particular comparative advantage in social being, compared to other more homogeneous areal. Differences identity of existence is something you can not escape and which is often caused conflicts and conflicts. Conflict misunderstanding diversity of identity is a companion of life events on the South Slavs. In other features of identity are not rarely seen danger to their own existence.

The essence of the confrontation of identities in social change can be seen in the conflict, which is the result of certain prejudices and stereotypes, according to the second or third. In addition, the feature of inter-identity conflict borne of ignorance of the specifics of the cultural identity of other properties. In this sense, the role of media is of great

importance. Synthesis of diversity which is demonstrated in conjunction media and identity of the substructure of society is manifested in specific the phrase - culture of peace. Culture of Peace in coexistence is something that is constituted on understanding, tolerance, nonstereotopy, and above all, the knowledge of otherness. Of course, stereotipi will exist not only in the past and present, but also in the future. When you add even mitomany in explaining and interpreting interidentity relations on a seismically active area resulting confusion that culminates destruction and conflict. The fundamental determinant of the culture of peace makes the education and training, above all, the younger generation not to stereotipi mania, but on reflection that respects and appreciates diversity and is based on their own speculative, rational and emotional experience. The resultant basic determinants of the incidence of a culture of peace leads to the synthesis of diversity through the establishment of, and in, the dialogue diversity substructure of society. The essence of social change modernization era is to promote cultural values which transcend divisions, a highlight and emphasize the differences as integration nucleus.

Key words: context, similarities, language substructure, identity substructure, unity in diversity, changes.

